

PHÂN TÍCH VÀ CẢM NHẬN TRUYỆN CƯỜI TAM ĐẠI CON GÀ

1. Dàn ý phân tích truyện "Tam đại con gà"

a. Mở bài:

- Giới thiệu về thể loại truyện cười: Là thể loại tự sự dân gian thông qua tiếng cười để đả kích, phê phán.

- Giới thiệu khái quát về truyện cười Tam đại con gà: Là truyện cười trào phúng đặc sắc, phê phán sự dốt nát và thói bảo thủ che che đậy đậy sự dốt nát của một ông thầy và cũng là của một bộ phận nhân dân bằng tiếng cười sâu cay.

b. Thân bài:

- Tình huống truyện:

+ Anh học trò dốt nát nhưng lại hay khoe khoang lên mặt văn hay chữ tốt, có người mời anh ta về dạy học.

→ Sự xuất hiện của nhân vật đã gây ra tiếng cười bằng cách tạo ra những mâu thuẫn: Dốt nát – hay khoe khoang, dốt nát, hay khoe khoang – được là thầy.

+ Anh ta bị đẩy vào hai tình huống éo le:

- Đi dạy học trò nhưng không biết mặt chữ vì có nhiều nét rắc rối, lại bị học trò hỏi gập, cuống quá phải nói liều.
- Bị người nhà phát hiện giảng sai, thầy phải bao biện, giấu dốt.

→ Thầy đồ dốt nát, đến chữ vỡ lòng còn không biết. Không những thế còn giấu dốt và lừa gạt người.

- Giải quyết tình huống:

+ Giải quyết tình huống 1:

- Thầy nhắm mắt nói liều, sợ sai nên bảo học trò đọc khẽ, trong lòng vẫn thấp thỏm.

→ Thầy đồ dốt nát nhưng lại biết cách che đậy sự dốt nát ấy.

→ Cách nói mỉa mai “thầy cũng khôn” là sự châm biếm của dân gian về sự khôn lỏi của kẻ dốt.

- Khán thố công, xin đài âm dương xem chữ đó có đúng không. Được đài, thầy đắc chí ngồi bệ vệ trên giường bảo học trò đọc to.

→ Thầy đã dốt còn mê tín, huênh hoang, tự đắc. Tiếng cười được mở rộng, cái dốt của thầy càng lộ rõ.

+ Giải quyết tình huống 2:

- Người lật tẩy cái sai của thầy là chủ nhà, một người nông dân vô học.
- Thầy thảm nghĩ “mình đã dốt, thố công nhà nó còn dốt hơn mình”.

→ Thầy đồ ý thức được cái dốt của mình nhưng lại bảo thủ, cố tình bao biện, che giấu. Cách nghĩ của thầy khiến cho ta phải bật cười.

+ Thầy ngụ biện bằng việc giảng giải tận gốc vấn đề: dạy cháu để biết đến tận tam đại con gà “dù dĩ là con dù dĩ, dù dĩ là chị con công, con công là ông con gà”.

→ Thầy là kẻ ma lanh, láu cá, lí sự cùn để che đậy bản chất dốt nát của mình. Tiếng cười bật ra.

- Ý nghĩa phê phán của câu chuyện:

+ Phê phán thói dốt hay chơi chữ, dốt học làm sang của một bộ phận nhân dân.

+ Phê phán thói giấu dốt, một tật xấu phổ biến trong nhân dân.

+ Phê phán hiện thực xã hội: kẻ dốt, kẻ ma lanh, láu cá được trọng dụng.

+ Khuyến mọi người phải không ngừng học hỏi, không nên giấu dốt.

- Nghệ thuật:

+ Kết cấu ngắn gọn, chặt chẽ.

+ Xây dựng những tình huống mâu thuẫn, trái tự nhiên, gây ra tiếng cười.

+ Cách giải quyết tình huống bất ngờ, hài hước.

+ Cách sử dụng từ ngữ tạo ra tiếng cười sâu cay.

c. Kết bài:

- Khái quát nội dung và nghệ thuật truyện cười "Tam đại con gà".

- Mở rộng: Ngoài "Tam đại con gà", truyện cười trào phúng dùng tiếng cười để đả kích phê phán những thói hư tật xấu trong xã hội rất phong phú như: Nhưng nó phải bằng hai mày, lợn cưới áo mới, đeo cà giữa đường,... Mỗi truyện lại đem lại những bài học sâu cay đằng sau tiếng cười sảng khoái. Tất cả đã làm nên đặc sắc của thể loại truyện cười.

2. Phân tích truyện cười "Tam đại con gà"

Nhân vật chính trong truyện Tam đại con gà là anh học trò dốt đặc mà lại dám làm thầy đồ. Các nhân vật khác chỉ làm nền cho nhân vật chính hoạt động. Điểm độc đáo của truyện là tác giả dân gian tạo ra tình huống đặc biệt để nhân vật thầy đồ tự bộc lộ "trình độ" của mình.

Thông thường, cái dốt do thất học được mọi người dễ dàng thông cảm; còn cái dốt của học trò thì chỉ đáng chê trách, chứ không đáng cười. Người xưa nói: "Biết thì thừa thốt, không biết thì dựa cột mà nghe", nhưng anh học trò dốt lại đi đâu cũng lên mặt văn hay chữ tốt cả gan hơn, anh ta dám làm nghề "gõ đầu trẻ", mà nghề này muốn dạy một thì phải biết mười. Thói xấu ấy của anh ta không dừng ở lời nói, mà đã thành hành động.

Mở đầu truyện, tác giả dân gian giới thiệu nhân vật thầy đồ học hành dốt nát nhưng lại "xấu hay làm tốt, dốt hay nói chữ". Mâu thuẫn trái tự nhiên giữa dốt - giấu dốt được khắc họa qua các tình huống xuyên suốt câu chuyện, nhân vật càng gắng sức che đậy thì bản chất lại càng bộc lộ rõ nét. Trước tiên, đó là tình huống thầy đồ dốt đến một chữ tối thiểu trong sách cũng không biết. Khi gặp chữ "kê", thầy không biết là chữ gì mà học trò lại hỏi gấp, thầy đã giải quyết bằng cách nói liêu: "Dù dĩ là con dù dĩ". Không chỉ xử lí bằng cách che đậy dặn học trò đọc khẽ, thầy còn không tra lại sách vở để có căn cứ xác đáng mà lại tin vào may rủi bằng cách gieo đồng tiền sấp ngửa. Khi được thần đồng ý, đặc chí vì thấy mình đúng, thầy đồ tự cho mình giỏi và cho học trò đọc to câu nói trên. Các hành động mê tín, thận trọng giữ sĩ diện hão của thầy đồ cho thấy sự dốt nát của một kẻ ngay cả đến chữ tối thiểu cũng không biết.

Nhân vật thổ công xuất hiện khiến cho ý nghĩa phê phán và nghệ thuật trào phúng của truyện càng sinh động, sâu sắc. Như một mũi tên bắn trúng hai đích. Té ra thần thánh tưởng là thiêng liêng mà cũng dốt. Cái dốt ấy thể hiện ở chi tiết thầy đồ xin ba đài âm dương, thổ công cho được cả ba. Như vậy là Thổ Công đồng ý với thầy đồ chữ ấy đúng là dù dĩ. Thế là thầy

đồ vững bụng, không sợ nữa mà đắc chí lắm bệ vệ ngồi trên giường, bảo trẻ đọc to. Trò vâng lời thầy, gân cổ lên gào: Dù dĩ là con dù dĩ! Dù dĩ là con dù dĩ... Với chi tiết ấy, cái dốt của thầy đã được khuếch đại lên gấp nhiều lần.

Tam đại con gà phê phán thói giấu dốt một tật xấu có thật và khá phổ biến trong nội bộ nhân dân. Ý nghĩa phê phán của truyện toát lên từ hành động tức cười của một anh thầy đồ "dốt đặc cán mai" mà lại cố tình giấu dốt, nhưng càng cố tình che giấu thì sự dốt nát lại càng lộ ra. Anh học trò dốt nát đến thế mà lại cả gan đi làm thầy dạy trẻ thì tác hại quả là khôn lường.

Truyện cười này cùng nhiều truyện cười khác đã lột tẩy thực chất của không ít hạng "thầy đồ dốt" trong xã hội phong kiến ngày xưa. Và tất nhiên, truyện không chỉ mua vui và phê phán thói giấu dốt của các thầy đồ mà nó còn nhắc nhở, cảnh tỉnh những ai không nhiều thì ít cũng mắc phải căn bệnh ấy.

Qua việc xây dựng mâu thuẫn trong các tình huống kịch tính, cách giải quyết mâu thuẫn bất ngờ, truyện cười "Tam đại con gà" đã phê phán thói giấu dốt, đặc biệt là những người đã giấu dốt lại còn cố tỏ ra khoe khoang, hợm hĩnh. Đó là tật xấu vẫn còn tồn tại trong nhân dân. Qua đó, tác giả dân gian gửi gắm lời khuyên tới tất cả mọi người, không nên giấu dốt mà phải không ngừng học hỏi, nên dựa vào nguồn tri thức trong sách vở và thực tiễn đời sống để hoàn thiện bản thân chứ không nên tin vào những điều mê tín, không có cơ sở. Đó là bài học đắt giá không chỉ trong quá khứ mà ngay cả trong thời hiện đại, tư tưởng ấy vẫn mang tính chất thời sự vĩnh hằng.

3. Cảm nhận truyện "Tam đại con gà"

Bản chất nhân vật thầy đồ được khẳng định ngay từ đầu là dốt nát. Dốt nát nhưng lại hay khoe giỏi, đó là mâu thuẫn trái tự nhiên ở nhân vật. Câu chuyện muốn minh chứng cho mâu thuẫn đó nhưng qua các tình huống, mâu thuẫn này lại biến đổi đi một chút trở thành: dốt nhưng luôn tìm cách giấu dốt. Đó cũng là nội dung đã kích được bộc lộ qua những tình huống cụ thể.

Câu chuyện ngắn gọn chỉ xoay quanh một chữ kê nhưng đã vẽ ra được chân dung thâm hại của nhân vật thầy đồ có tính cách hằn hoi. Đó là một con người "dốt lòi" nhưng lại hay "lên mặt vốn hay chữ tốt" và luôn cố tìm cách giấu dốt bằng thói ba hoa.

Cái dốt cuối cùng cũng là phần kết thúc của câu chuyện khi mà thầy tin vào thổ công tin vào thần thánh nên tin tưởng chữ đó đúng là "dù dĩ". Vậy nên thầy đã bảo học trò đọc to, thế là đưa nào đưa đây gào cổ lên mà đọc. Chủ nhà thấy thầy dạy cái gì mà lạ quá cho nên mới đến xem sự tình. Thế là thầy đồ đã bị lột tẩy là dốt nát không biết chữ gì cả. Lúc này thầy mới nhận sự dốt nát của mình và tiếng cười giòn giã hơn khi mà thầy thầm trách thổ công "mình đã dốt nó còn dốt hơn. Nhưng bản tính lại vốn dựng chèo khéo trống thế nên trước mặt nhà chủ cái sai rành rành cái dốt lộ thiên mà anh học trò vẫn còn cố cãi giải oan cho mình bằng cách giải nghĩa thật luẩn quẩn và buồn cười. Cách chống chế của thầy nhằm mục đích giấu dốt và thầy vẫn ra vẻ ta đây hay chữ, trái ngược với sự tự nhận thức về mình lúc trước. Chính sự trái ngược này đã tạo ra tiếng cười trào phúng hả hê. Ta thấy ở đây anh học trò không biết chữ này thì phải hỏi người biết hoặc tìm trong sách vở. Vậy mà thầy lại đi hỏi thổ công đó là cách hỏi ngược đời trái tự nhiên và xưa nay chưa từng có. Chi tiết thầy xin ba đài âm dương để hỏi về chữ dù dĩ dù dĩ là một sáng tạo của tác giả dân gian. Với nghệ thuật sáng tạo này tác giả dân gian đã đẩy câu chuyện lên một bước phát triển cả về nội dung lẫn nghệ thuật. Như vậy ta thấy rằng ở đây tác giả dân gian cũng không nói thẳng ra vấn đề mà để nhân vật tự bộc lộ dần đó là cái dốt cái sĩ cái kênh kiệu đáng chê bai phê phán.

Trong toàn bộ câu chuyện, cái dốt của thầy đồ bị lộ dần ra khi lâm vào các tình huống khó xử nhưng thầy đã cố che giấu một cách phi lí. Vì thế, thầy càng che giấu thì bản chất dốt nát càng bị phơi bày. Cuối cùng, thầy đành tìm một lối thoát phi lí hơn. Nhưng thầy càng "lấp

liếm" thì càng trở nên thảm hại vì ai cũng biết rằng đó chỉ là "lí sự cùn" chứ không phải là một cách chống chế thông minh có thể chấp nhận được. Ở đây, ta thấy có sự tăng tiến về mức độ phi lí trong hành động và lời nói của thầy đồ. Đó cũng là một thủ pháp nghệ thuật được sử dụng phổ biến trong truyện cười dân gian.

Bằng tiếng cười, truyện tập trung phê phán thói giấu dốt phổ biến ở nhiều đối tượng trong cuộc sống. Bản thân cái dốt và sự thiếu hiểu biết chưa phải là cái đáng cười, cái đáng phê phán, đả kích. Cái đáng cười, đáng phê phán mà nhân dân đề cập ở đây là khi người ta dốt mà biết mình dốt mà vẫn khoe là mình giỏi, lại dám nhận làm thầy dạy người khác, đặc biệt là cố tìm mọi cách để giấu đi cái dốt, che đậy cái dốt của mình. Cố giấu dốt để đề cao mình, bảo vệ mình, thực chất đưa đến một kết cục ngược lại. Tự mình hại chính mình, tự mình lật tẩy chính mình. Đó cũng là bài học mà Tam đại con gà muốn nhắc nhở tất cả mọi người.